

Rekabet Kurumu Başkanlığından,

REKABET KURULU KARARI

Dosya Sayısı : 2009-4-286 (Önaraştırma)
Karar Sayısı : 10-19/227-85
Karar Tarihi : 25.2.2010

A. TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER

10 **Başkan** : Prof. Dr. Nurettin KALDIRIMCI (Başkan)
Üyeler : Mehmet Akif ERSİN, İsmail Hakkı KARAKELLE, Doç. Dr.
Cevdet İlhan GÜNAY, Murat ÇETİNKAYA

B. RAPORTÖRLER : Murat AYBER, Zeynep ŞENGÖREN

C. BAŞVURAN : ...

D. HAKKINDA İNCELEME

20 **YAPILANLAR** : Mastur Turizm Taş. ve Tic. A.Ş.
Mehmetçik Mh. Termesos Blv. No:4 İdea İş Merkezi Ofis No:5-7
Antalya

E. DOSYA KONUSU : Mastur Turizm Taş. ve Tic. A.Ş. (Mastur)'nin Ege bölgesindeki otellerin ... ile çalışmasını engellemek için bu otellerle münhasırlık şartı içeren anlaşmalar yaparak rakibinin faaliyetlerini zorlaştırdığı ve otellerin ...'yı boykot etmesini sağladığı iddiası.

30 **F. İDDİALARIN ÖZETİ**: Başvuruda; 2009 yılında Mastur ile birlikte çalışan ... isimli Alman Tur operatörünün 2010 operasyonları için ... firması ile işbirliğine gittiği; bunun üzerine Mastur'un, ...'nin faaliyetlerine engel olmak ve ...'u tekrar kendileri ile çalışmaya zorlamak amacıyla, otellerle, Orta Avrupa'dan dynamic packaging (müşteri profiline ve talebine göre oluşturulan tatil paketi) yapan tur operatörlerinin tek temsilcisinin kendileri olduğuna ve tesislerinde sadece bu operatörden gelen rezervasyonların kabul edildiğine dair anlaşmalar yaparak rekabeti engellediği belirtilmiştir.

G. DOSYA EVRELERİ: Kurum kayıtlarına 18.12.2009 tarih ve 9014 sayı ile giren başvuru üzerine hazırlanan 24.12.2009 tarih ve 2009-4-286/İİ-09-MH sayılı İlk İnceleme Raporu, 30.12.2009 tarih ve 09-61 sayılı Kurul toplantısında görüşülmüş ve 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 4. ve 6. maddelerinin ihlaline ilişkin bir soruşturma açılmasına gerek olup olmadığının belirlenmesi amacıyla, Kanun'un 40/1. maddesi uyarınca önaraştırma yapılmasına 09-61/1494-M sayı ile karar verilmiştir.

40 İlgili karar uyarınca düzenlenen 17.2.2010 tarih ve 2009-4-286/ÖA-10-MA sayılı Önaraştırma Raporu 19.12.2010 tarih, REK.0.08.00.00-110/59 sayılı Başkanlık önergesi ile 10-19 sayılı Kurul toplantısında görüşülerek karara bağlanmıştır.

H. RAPORTÖR GÖRÜŞÜ: İlgili Rapor'da;

- Şikâyet edilen Mastur ile bir dizi turistik konaklama tesisi arasında imzalanan ve münhasırlık içeren sözleşmelerin, tabi olduğu 2002/2 sayılı Dikey Anlaşmalara İlişkin Grup Muafiyeti Tebliğ hükümlerine aykırılık içermediği ve grup muafiyeti kapsamında bulunduğu,

- Mastur ile bir dizi otel arasında imzalanan sözleşmelerin belirlenen bir teşebbüsü (...) hedef alan hükümleri, uygulandığı sürenin kısa olmasının yanında, otelcilik pazarının

10-19/227-85

50 yapısı da dikkate alındığında pazardaki rekabeti sınırlamadığından şikâyet konusuna ilişkin olarak Mastur hakkında soruşturma açılmasına gerek bulunmadığı görüşlerine yer verilmiştir.

I. İNCELEME VE DEĞERLENDİRME

I.1. İlgili Pazar

I.1.1. İlgili Ürün Pazarı

60 Dosya konusuna ilişkin ilk ilgili ürün pazarı, "Incoming hizmetleri sunan seyahat acenteliği hizmetleri pazarı" olarak belirlenmiştir. Diğer ilgili ürün pazarı ise bu acentelerin münhasır ilişkilerinin bulunduğu konaklama tesislerinin faaliyet gösterdiği "otelcilik hizmetleri pazarı"dır.

I.1.2. İlgili Coğrafi Pazar

Şikâyet konusu eylemler, daha çok tatil turizmine yönelik olarak gerçekleşmekte ve özellikle Ege bölgesinde yoğunlaşmaktadır. Akdeniz Bölgesi'nin tatil turizminde yurtdışından gelecek turistler için Ege Bölgesi'ne önemli ölçüde ikame olması nedeniyle, ilgili coğrafi pazar "Ege ve Akdeniz Bölgeleri" olarak tespit edilmiştir.

I.2. Yapılan Tespitler ve Deliller

I.2.1. Yapılan Görüşmeler

I.2.1.1. ... Yetkilisi ile Yapılan Görüşme

70 Şirket yetkilisi konuya ilişkin olarak, Incoming hizmeti veren bir acente olan ...'nın, Almanya'da, ... tarihinden itibaren ... ile çalışmaya başladığını; daha önce Mastur ile çalışan, ancak pazar payı kaybeden ...'un kendilerini tercih ettiğini; bu değişiklikten birkaç gün sonra Mastur'un ... aleyhine boykot uygulanması çağrısı içeren mesajlarını Ege bölgesindeki yüzlerce otele gönderdiğini; boykot çağrısının sadece ...'yı hedef aldığını; Mastur ile ... arasındaki işlem hacmi yönünden yüz kat kadar (250.000'e karşı 2.000) fark olmasının ve Mastur'un getirdiği turistlerin % 15 kadarının Ege bölgesine gitmesinin etkisiyle otel işletmelerinin önemli bir bölümünün söz konusu çağrıya uyduğunu; Ege bölgesindeki ortağı oldukları ...'un piyasanın önde gelen aktörleri olan TUI, Öger ve benzerleri ile karşılaştırıldığında son derece mütevazı piyasa payı olan bir operatör olduğunu ifade etmiştir.

80 Yetkili ayrıca; Mastur'un yalnızca ... aleyhine boykot uygulaması başlattığının, Ege bölgesindeki yaklaşık 300 otele empoze ettiği sözleşme tadilatından anlaşılabileceğini; ...'un kendilerinin iş hacminin yaklaşık % 60'ını oluşturduğunu, bu nedenle söz konusu boykotun ...'nın rekabet gücünü ortadan kaldıracağını ileri sürmüştür.

I.2.1.2. Mastur Yetkilisi ile Yapılan Görüşme

90 Görevli raportörlerin görüştüğü şirket yetkilileri, başvuru konusuna ilişkin olarak; ilgili hizmet pazarında münhasırlık uygulamasına yaygın olarak başvurulduğunu; turizm sektöründe olağanüstü bir rekabet yaşanmakta olduğundan ve özellikle ülkemizdeki otel adedi binli rakamlarla ifade edilebileceğinden, bu uygulamaların pazarı kapatmasının söz konusu olmadığını; ayrıca internet üzerinden yapılan satışların da günden güne fazlaştığını ve rekabeti artırdığını ifade etmiştir.

Yetkililer, şikâyet konusu ile ilgili olarak, geçtiğimiz dönemde bir diğer şirketin getirdiği turistlerin kendileri ile anlaşmalı otellere kabul edilmemesine ilişkin bir girişimde bulduklarını; ancak hemen akabinde danıştıkları bir hukuk uzmanının, otellerle

10-19/227-85

yaptıkları konu hakkındaki yazışmaların yanlış anlaşılabilceğini söyleyip, yazının tadil edilmesini önerdiğini; kendilerinin hemen tekzip yazısı gönderdiklerini; konuya ilişkin davanın yetkili Mahkeme nezdinde devam ettiğini söylemişlerdir.

I.2.2. Taraflardan Elde Edilen Belgeler

I.2.2.1. ...'dan Elde Edilen Belgeler

100 - Şikâyetçi tarafından Kurumumuza gönderilen dilekçenin ekinde yer alan Mastur Genel Müdürü'nün 15.10.2009 tarihinde şirketin Ege Bölgesi çalışanlarına gönderdiği elektronik posta mesajında aşağıdaki ifadeler yer almaktadır:

..... Ticari Sır.....

Takiben, Bülent BARAŞIK şirket çalışanlarına 15.10.2009 tarihinde aşağıdaki ifadeleri içeren elektronik postayı göndermiştir:

110 *"...Yapmamız gereken şudur. Ek bir yazı ile veya mevcut kontratlara şimdi yazacağım maddeyi eklememiz ve konfirmeyi almamızdır. Diyeceğiz ki: Orta Avrupa'dan dynamic pakcaging yapan Touroperatörler'in tek yetkilisi Mastur/OTS'dir ve bu Touroperatörler'in yapmış olduğu rezervasyonlar ancak Mastur/OTS çatısı içerisinde tesisimizde kabul edilmektedir. Buna bağlı olarak ... isimli Firmanın ve buna bağlı iştirakler Touroperatörleri tesisimizde kabul etmiyoruz..."*

- Şikâyet dilekçesinin eklerinde, bu elektronik postanın ardından oteller ile yapılan ve yukarıdaki ifadeleri içeren 16.10.2009 ve 11.11.2009 tarihli anlaşmalar Kurumumuza sunulmuştur. Buna göre, Mastur şikâyetçinin bilgisi dâhilinde ..., ... ve ...'e (Sarigerme) bir belge imzalatmak suretiyle, ... tarafından getirilen turistleri otellerine kabul etmeyeceklerini taahhüt ettirmiştir.

120 - Şikâyetçi ile yapılan görüşmede; "... Seyahat Acentesinin tesise alınmayacağı" ifadesinin Mastur'a verilen tek satıcılık hakkını vurgulamak için kullanıldığı ve bu ifadenin Mastur'un tek satıcılığına konu pazar ve tur operatörlüğü dışındaki faaliyetleri kapsamadığını belirten bir açıklamanın Mastur tarafından otellere gönderildiği ifade edilmiştir.

- Sektör dergilerindeki verilere göre, 2008 yılında Türkiye Incoming pazarında 10. sırada bulunan Mastur'un, Türkiye genelindeki pazar payı %...., Antalya'da %.... ve Ege'de %....'tür.

I.2.2.2. Mastur'dan Elde Edilen Belgeler

130 - Otellere gönderilen, ...'nın tesislerine kabul edilmeyeceğine yönelik yazıların nasıl düzeltileceğine ilişkin bir tekzip yazısı çalışması yapılmış ve "... tarihli yazı ile belirtilen '... Seyahat Acentesinin tesise alınmayacağı' ifadesinin Mastur'a verilen tek satıcılık hakkını vurgulamak için kullanıldığı ve ... Seyahat Acentesinin Mastur'un tek satıcılığına konu Pazar ve tur operatörleri dışındaki faaliyetlerini kapsamadığı hususunda aşağıda imzaları bulunan taraflar mutabık olup, ... tarihli metinde yer alan ve hatalı anlaşılmaya yol açabilecek hususun açıklığa kavuşturulması amacıyla bu mutabakatname düzenlenip imza altına alınmıştır." ifadesinin uygun olacağı yönündeki elektronik posta 13.11.2009 tarihinde şirket Genel Müdürü'ne gönderilmiştir.

- Mastur'un 2008 ve 2009 Ege bölgesinde çalıştığı otel listesine göre, Şirket 2008 yılında ve 2009 yılında müşterisinin Ege Bölgesindeki otellerde konaklamasını sağlamıştır. Çalışılan otel sayısı ise'tir.

10-19/227-85

- Şirket'ten alınan, 2009 yılında Mastur'un incoming yaptığı yurt dışı tur operatörü listesine göre, Almanya'dan 14 ve Avusturya, Arnavutluk, İspanya ve Lüksemburg'dan 1'er adet tur operatörleri ile çalışılmıştır.

140 I.3. Elde Edilen Belgelere Göre Olayın Gelişimi

Gerek şikâyetçi gerekse şikâyet edilen tarafından sunulan belgeler dikkate alınarak, olayın seyrinin aşağıdaki şekilde olduğu anlaşılmıştır:

- Almanya'da kurulu ... kısa unvanlı tur operatörü, 1.11.2009 tarihinden itibaren, Mastur ile olan ticari birlikteliğine son verip, bir süre önce Mastur'dan ayrılan Selim LAPA'nın yönetimindeki ... ile çalışmaya başlamıştır.

- ...'un kendileri ile çalışmaya son vermek üzere olduğunu haber alan Mastur üst düzey yöneticileri -...'u ticari ortak olarak yeniden kazanmak amacıyla- şirket içinde yazışmalar yaparak ... aleyhinde bir kampanya yürütme isteklerini belirtmişlerdir.

150 - Mastur Genel Müdürü tarafından bu irade Ege Bölgesinde yerleşik otellere elektronik posta yoluyla beyan edilmiştir.

- Sonrasında, bir dizi otel ile Mastur arasında yapılmış olan anlaşmalar, ...'nın adının anıldığı bir metin ile tadil edilerek, ... Turizm tarafından getirilecek turistlerin bu otellerde konaklaması engellenmiştir.

- 4 Hafta sonrasına denk gelen 13.11.2009 tarihinde, otellere "... Seyahat Acentesinin tesise alınmayacağı" ifadesinin Mastur'a verilen tek satıcılık hakkını vurgulamak için kullanıldığı yönündeki tezip yazıları gönderilmiştir.

I.4. Değerlendirme

160 Türkiye'ye gelen turistlerin yaklaşık yarısı tatillerini bir paket olarak, ülkelerinde faaliyet gösteren tur operatöründen satın almaktadır. Paket sıklıkla hava yolu ile ulaşım, konaklama ve transfer hizmetlerini ihtiva etmektedir. Türkiye dışında çalışan tur operatörleri (en bilinenleri TUI, Öger, Thomas Cook ve Tez) akit serbestisi ile belirledikleri Türkiye'deki partnerleri ile iletişime geçerek, tatil sezonundan aylar önce getirecekleri turist adedini öngörmekte ve eş zamanlı olarak Türkiye'deki ortak Incoming seyahat acentesi aracılığıyla turistik tesislerle anlaşma imzalamaktadırlar. Turizm sezonunda getirilen turistler bu anlaşma koşulları dâhilinde tesiste konaklamaktadır. Bir diğer yaygın uygulama da ön ödeme ile başlayan "borçlu cari hesap" usulüdür. Buna göre incoming acente turistik tesise büyük meblağlı bir ödeme yapmakta ve bu ödeme sıfırlanıncaya kadar getirilen turistler o tesiste konaklamaktadırlar. Böyle bir ödeme turizm sezonu öncesinde nakit girişi az olan turistik tesislerin faaliyetlerini sürdürmesinde olumlu etki yapmakta, buna karşılık incoming acente turist getirdiği ülkeden başka acentelerin getirdiği turistin otele kabul edilmemesini talep etmektedir. Bu ticari ilişkiyi genellikle tarafların pazarlık güçleri ve ticari ilkeleri şekillendirmektedir. Örnek olarak, Rixos Otel'in münhasırlık anlaşması yapmadığı ve her incoming acentenin turistlerini kabul ettiği bilinmektedir. Buna karşın turizm sezonu öncesi nakit ihtiyacı olan ya da konaklayan müşteri profilinin belirli bir standartta olmasını amaçlayan bir işletmenin münhasırlığı kabul etmesi sık rastlanan bir haldir.

170 Nitekim şikâyetçi de münhasırlığın uygulanan bir davranış olduğunu, şikâyetin bu davranışın münhasırlıktan öteye geçip belirli bir teşebbüsü (...) hedef alması nedeniyle yapıldığını vurgulamıştır. İncelenen husus esas itibarıyla, Mastur'un oteller ile imzaladığı ve münhasırlık içeren anlaşmalar sonucunda rakibi ...'nın piyasadaki faaliyetlerini zorlaştırdığı iddiasıdır. Dosya mevcudu bilgilere göre, Mastur, bazı oteller ile Alman

180

10-19/227-85

incoming pazarında, münhasır sözleşmeler imzalamakta, kendisi dışında Almanya'dan turist getiren tur operatörleri ile çalışılmamasını talep etmektedir.

2002/2 Sayılı Dikey Anlaşmalara İlişkin Grup Muafiyeti Tebliği'nin 2. maddesi dikey anlaşmayı üretim veya dağıtım zincirinin farklı seviyelerinde faaliyet gösteren iki ya da daha fazla teşebbüs arasında belirli mal veya hizmetlerin alımı, satımı veya yeniden satımı amacıyla yapılan anlaşmalar olarak tanımlamıştır. Oteller ile tur operatörleri bir hizmet üretimi zincirinde yer alan farklı teşebbüslerdir. Zira tur operatörü sezon öncesinde anlaştığı konaklama tesisinden oda satın almakta, daha sonra ise bunu sezonda bir dizi sair hizmeti de aynı pakete katarak yurtdışından gelecek turistlere pazarlamaktadır.

4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 4. maddesine göre, belirli bir mal veya hizmet piyasasında doğrudan veya dolaylı olarak rekabeti engelleme, bozma ya da kısıtlama amacını taşıyan veya bu etkiyi doğuran yahut doğurabilecek nitelikte olan teşebbüsler arası anlaşmalar, uyumlu eylemler ve teşebbüs birliklerinin bu tür karar ve eylemleri hukuka aykırı ve yasaktır. Yukarıda yer verilen, oteller ile tur operatörleri arasındaki anlaşmalarda yer alan rekabet etmeme yükümlülüğü içeren hükümler 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesinde yasaklanan hallerdendir. Ancak 2002/2 sayılı Tebliğe istinaden, tek alıcıya sağlama yükümlülüğü getiren dikey anlaşmalar, alıcının dikey anlaşma konusu mal ve hizmetleri temin ettiği ilgili pazardaki payının % 40'ı aşmaması koşuluyla Kanun'un 4. maddesi hükümlerinden muaf tutulmakta ve bu tür anlaşmalar 5 yıla kadar grup muafiyeti kapsamında değerlendirilmektedir.

Dosyanın konusu, tek alıcıya (tur operatörüne) sağlama yükümlülüğü içeren bir dikey ilişki olduğundan, uygulamanın grup muafiyeti kapsamında olup olmadığının değerlendirilmesinde, alıcının faaliyet gösterdiği ilgili pazardaki payının incelenmesi gerekmektedir. Aşağıdaki tabloda, Mastur'un çeşitli paket tur pazarlarındaki payı yer almaktadır:

Tablo: Mastur'un Çeşitli Pazarlardaki Pazar Payı (2008)

Pazar	Pazar Payı (%)
Türkiye Paket Tur
Antalya Paket Tur
Ege Paket Tur
Almanya'dan Türkiye'ye Yönelik Turizm Pazarı
Almanya'dan Antalya'ya Yönelik Turizm Pazarı
Avusturya'dan Türkiye'ye Yönelik Turizm Pazarı
İsviçre'den Türkiye'ye Yönelik Turizm Pazarı

Tablo'dan anlaşıldığı üzere, Mastur'un Antalya ve Ege Paket tur pazarındaki payı sırasıyla %.... ve %....'tür. Şirketin en yüksek paya sahip olduğu pazar Antalya Alman pazarıdır ve buradaki payı %....'dir. Bu verilere bakıldığında Mastur'un pazar payı Tebliğ'de öngörülen % 40'lık eşiğin altında kalmaktadır.

Bununla birlikte 2002/2 sayılı Tebliğ kapsamında 5 yıla kadar olan rekabet etmeme yükümlülükleri grup muafiyetinden yararlanmaktadır. Mastur ile oteller arasında münhasırlık koşulu içeren sözleşmelerin süresi 1 yıl olarak belirlenmiştir. Dolayısıyla şikâyete konu sözleşmeler 2002/2 sayılı Tebliği ile getirilen grup muafiyetinden yararlanmaktadır.

10-19/227-85

220 Şikâyetçi, yukarıda özetlenen ve sektörde sıklıkla gerçekleştiği belirtilen münhasır uygulamalardan farklı olarak Mastur'un özellikle kendisini hedef alan uygulamaları olduğunu ve sadece ...'yı dışlamaya yönelik anlaşmalar yaptığını belirtmiştir. Edinilen belgelerden de anlaşıldığı üzere, Mastur başta ...'nın otellere kabul edilmeyeceğine yönelik anlaşmalar yapmış, ancak 4 hafta sonra bunların yanlış anlaşılacağını düşünerek, otellere tekzip yazıları göndermiştir. Anılan yazılarda, bu ifadenin aslında Mastur'un münhasırlık hakkını vurgulamak üzere getirildiği belirtilmiş ve başka pazarlarda otellerin çalışacakları operatöre müdahale edilmediğinin altı çizilmiştir. Buradan da anlaşıldığı üzere, esas başvuru konusu olan uygulama çok kısa bir süre için gerçekleşmiştir. Ayrıca, Mastur'un belirtilen pazar payı, otelcilik sektöründeki oyuncu sayısı ve paket tur pazarının yapısı göz önüne alındığında, bu eylemin ...'nın pazardan dışlanmasına neden olmayacağı sonucuna ulaşılmıştır.

230

K. SONUÇ

Düzenlenen rapora ve dosya kapsamına göre;

1. Mastur Turizm Taşımacılık ve Ticaret A.Ş. ile bir dizi turistik konaklama tesisi arasında imzalanan ve münhasırlık içeren sözleşmelerin 2002/2 sayılı Dikey Anlaşmalara İlişkin Grup Muafiyeti Tebliği kapsamında grup muafiyetinden yararlandığına;
 2. Şikâyet konusu iddialara ilişkin olarak Mastur Turizm Taşımacılık ve Ticaret A.Ş. hakkında 4054 sayılı Kanun'un 41. maddesi uyarınca soruşturma açılmasına gerek bulunmadığına, şikâyetin reddine
- OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir.